

DOMOVINA

Oglaš:

Za 1 mm × 60 inseratnega stolpca mali 80 vinarjev, uradni 1-20 K, poslano, posmrtnice in reklame 2 K. Večkratne objave popust.

Izhaja ob ponedeljkih, sredah in petkih.

Upravištvu „Domovine“ v Ljubljani, Sódna ulica 6. Uredništvo „Domovine“, Miklošičeva c. 16, Tel. 72.

Naročnina:

Za celo „Domovino“ (trikrat na teden) mesečno 3 K, četrtno 9 K, polletno 18 K, celoletno 36 K. Petkova številka mesečno 1 K, četrtno 3 K, polletno 6 K, celoletno 12 K.

Volilni program Jugoslov. demokratske stranke.

Govor dr. G. Žerjave na seji izvrševalnega odbora JDS. dne 21. oktobra 1920 v Ljubljani.

Kakor je JDS odlično sodelovala pri stvornitvi Jugoslavije, tako ji je slej ko prej prva skrb za konsolidacijo države.

Zato je toliko pritiskala, da je prišlo do volitev. Narod si želi rednih odnošajev.

Ustava mora biti preko zime pod streho. Ustava mora pred vsem zagotoviti

edinstvenost države.

O federalizmu ne pripuščamo diskusije. Nič nas ne omaje v uverenju, da mlada država s takim zemljepisnim položajem in opasnimi centrifugalnimi silami potrebuje trdnih, enotnih vezi. Slovenci smo na tem posebno zainteresirani: Le taka država bo znala obračunati na severu in zapadu. Pasivni smo glede prehrane in naša industrija bo iskala odjemalcev. Tudi nadprodukcija inteligence in ljudstva nam daje migljaj, da je za nas najbolje, če so nam pota po vsi državi prosta.

Z upravnimi razmerami nismo zadovoljni. Pripravljeni smo na vse žrtve, da se zlasti centralni uradi čim prej preuredijo. Našim uradnikom treba poskrbeti eksistenčno možnost, da ne bodo bežali iz glavnega mesta. Državno upravo treba izdatno *decentralizirati*. Poleg tega naš program priporoča *samoupravo občin, okrajev, pokrajin* z lastnimi dohodki in imetjem, z voljenimi zastopi, ki bodo izdajali tudi norme v okviru pooblastila v ustavi in posebnih zakonih in prevzeli tudi upravne naloge lokalnega značaja. Paziti je treba, da se najde prava srednja linija: da bodo ti zastopi pred vsem gospodarski, ne pa torišča neplodne ali celo plemenske politike, da ne dobe bremen preko finančijelne zmožnosti onih, ki jih pred vsem dosežejo davki samoupravnih teles, po drugi strani pa, da nam bo varovana dragocena iniciativa in kontrola samouprave in da se uvažujejo krajevne razmere. Pri tem bomo strogo izključevali avstrijski *dvotirni sistem*, ki je dopuščal, da sta državni in samoupravni aparat drug drugemu izpodjedala avtoriteto. Odklanjamo tudi vsak prikrit federalizem, ki ga vsebuje Protičev in klerikalni načrt s tem, da hoče od deželnih zborov izbranim odborom poveriti tudi vso državno notranjo upravo v pokrajini. Tako bi imeli države v državi.

Šolstvo

se mora v vsi državi enakomerno razviti in gre na breme države. Zasebna učiteljska so nedopustna, ker mora država skrbeti za enotno vzgojo učiteljstva. V šolski upravi odločajo zastopniki učiteljstva, starišev in državnih uradov, ki jim je skrb za izobrazbo in zdravje naroda izročena. JDS na noben način ne bo dopustila, da bi se mogli vrniti v našo šolo šušterski časi, kakor to predvideva klerikalni ustavni načrt.

Kakor šolsko dolžnost, imeli bomo splošno brambeno dolžnost. Za vezbo potrebno službo v stalni vojski naj se omeji na minimum. Država naj pospe-

šuje telesno vezbo v Sokolstvu od mladih nog. Sokolstvo, ki goji duha discipline, ljubezni do naroda, krepki telo in ga vezba če treba tudi v rabi orožja, bo prihranilo polovico dela vojski in omogočilo, da bo stalna službena doba izvežbanih mladeničev mnogo krajša. Proces

stapljanja naše vojske,

ki bodi dedič svetovne slave srbske vojske, ne gre povsod gladko. Kakor povsod v asimilaciji duhov bo tudi tu z zaupanjem in ljubeznijo več uspeha kakor s silo. Stapljanje ne gre čez noč in pri prevzetih oficirjih in moštvu pojde prehod iz enega sistema v drugi mnogo lažje, ako je zmagovalce plemeniti in obziren. Mi bomo vselej stali na strani naše slavne vojske, dolžnost pa nam bo v njenem interesu na primeren način opozoriti na nedostatke in izrastke.

Velika država potrebuje stalno

uradništvo

čistih rok, ki si je izbralo delo v državni službi za življenski namen. Vsako kršenje ugleda uradništva gre na račun države: v ustavi mu moramo zagotoviti nezavisnost in nedotakljivost z uvedbo pragmatike, ki zajamči napredovanje onemu, ki je prebil strogo preiskusno dobo, s čemur pa ni rečeno, do se mora zapirati možnost, da pridejo izredno sposobni naprej. Glede plač od JDS ni treba novih zagotovil, ker je bila edina in ostane stranka, ki se je borila zanje. Zato pa seveda se zahteva absolutna čistost in zvestoba uprave, ki stoji vrhu tega še pod upravnim sodstvom, kateremu pripada tudi revizija takozvane svobodne presoje, in ki more pri ugotovitvi očitvne pristranosti in površnosti funkcionarja osebno prijeti za stroške in škodo.

Poleg politične razpredelbe uprave naj ustava predpiše tudi

gospodarsko grupacijo vseh delujočih slojev,

bodisi da je delo duševno ali ročno, v prisilne zadruge ali zbornice za gojitev stanovskih interesov. Ko bo ta organizacija izvedena, bo mogoče iz vseh teh kmetijskih, trgovskih, obrtniških, industrijskih, delavskih, inženjskih, zdravniških in sličnih zbornic voliti drugi dom v parlamentu, od kojega smemo pričakovati manj politike in več stvarnih zakonodajnih uspehov. Poleg tega bo treba oživitvoriti strokovne svete v oporo in kontrolo osrednjih in pokrajinskih uradov.

JDS se izreka

za zaščito zasebne lastnine,

ki se omejuje le s posebnimi zakoni, kadar to velevajo močni po drugem potu nedosegljivi javni interesi. Šmo za poddržavljenje in municipalizacijo občekoristnih podjetij na celi črti, ako je dano jamstvo, da bo državni aparat producirati ravno toliko in tako ceno kakor zasebni. Eksperimente z nezmožnim aparatom odklanjamo.

V ustavo se sprejmi za vsakogar

pravico na delo

z vsemi konsekvencami, ki iz tega iz-

hajajo za vzajemno zavarovanje za bolezen, starost in nezgode. Država predpiše minimalne pogoje, ki jih vsebuje vsaka delovna pogodba. Uvesti se imajo prisilna razsodišča za mezdne spore v industriji.

Pravici do dela odgovarja dolžnost dela.

Ako hočemo doprinesiti vojne izgube, treba, da delajo vsi in mnogo. Šami smo sodelovali pri osemurnem delavniku za industrijo. To pridobitev delavcev bomo branili, vendar če hoče samo preko osem ur delati, se temu ne sme postaviti zaprek. Mehanična uporaba osemurnika na male obrate pa vede v čudovite nezmislne posledice. Posebne komisije, s sodelovanjem prizadetih pod vodstvom državnih funkcionarjev, imajo določiti, kateri teh obratov spadajo zmiselno pod 8-urnik. Tak kompromis bo rešil 8-urnik utemeljene opozicije in ustrezno bo obrtnikom. Ne moremo dovolj odločno odkloniti zahteve komunistov, naj se vse delo brez ozira na izobrazbo, na izvežbanost, na riziko, na sposobnost delavca enako plačuje. Tako načelo bi uničilo vse veselje do napredka.

Agrarno reformo

hočemo do konca izvesti. Pri nas gre pri tem tudi za zakone proti razdrobitvi zemlje, ker smatramo kmetško družino, ki dostojno izhaja na zaokroženem posestvu, za najboljšo zrno naroda, s kojim država stoji in pade.

Razmerje do cerkve

JDS, kot svobodomiselnih stranki, ne bo delalo težav. Ravnopravnost ver, spoštovanje verskega prepričanja so nam v krvi.

Katoliška cerkev nosi v svojem plašču mir in vojno z našo stranko in državo. Ako bo zmerna, zlasti če bo prenehala z organiziranjem posebne cerkvene politične stranke, ne bo nikdar incidentov. Drugim veroizpovedanjem ne pride na misel, da organizirajo verske stranke. Klerikalizem, ki ga vodi šef v italijanskem Rimu, bomo preganjali, dokler ga ne preženemo iz Jugoslavije. Ker more le katoliški del naroda organizirati, je že sam ob sebi nujno separatističen, zato ga je treba v interesu države zatreti.

Ustavotvorna skupščina bo vodila tudi notranjo in zunanjo politiko.

V zunanji politiki bo JDS priporočala, da se Jugoslavija zanašaj pred vsem na lastno moč. Gojiti moramo stike z vsemi slovanskimi narodi zlasti s Čehi.

Za neodrešene rojake

moramo neprestano skrbeti, ž njimi živeti isto kulturno in po možnosti tudi gospodarsko življenje, izrabljaje mednarodne garancije Lige Narodov brez ozirov zanje nastopati. Od mladih nog mora ves narod biti odgojen v zavesti, da more Jugoslavija biti srečna šele, ko bo ves narod združen. Najbolj delamo za neodrešene brate, če delamo za konsolidacijo države. Begunci bodo najbolj ustregli rojakom, ki so se od njih odselili, če bodo delali za državotvorne ideje in resno,

trezno politiko. Naša stranka ne bo počivala, dokler ne zasije luč svobode neodrešenim bratom.

Z ekskluzivno taktiko, s sejanjem defetizma in separatizmom se bo doseglo ravno nasprotno. Uspeh bo le, če se ves narod vname, da bodo milijoni pripravljeni braniti mater-zemljo, h kateri štejejo istrske pečine in solčna Brda ter prijazno Šatnico z Gospodarskem poljem ravnotako kakor Kosovo.

V notranji politiki bo JDS glavno skrb obrnila

finančnemu vprašanju.

Razvoj zadnjega leta kaže, da dinarska edinica ne bi bila srečno izbrana. V ustavotvorni skupščini se mora pokreniti valutno vraščanje v končno rešitev.

Politika finančnega ministra, da tekoče izdatke krijemo z davki in pristojbinami ter s tarifami in da ne delajmo za ta namen dolgov v slabi valuti, ki jih bomo nekoč morali vračati v zdravejši valuti, je zelo vabljiva. Žal da ni provedljiva. Vojnih izgub se za enkrat s tekočimi dohodki ne bo dalo kriti. Pred vsem morajo nehati nerovnosti sunki, s katerimi se hoče umetno doseči finančno ravnotežje. JDS ni demagoška stranka, ne strašila bi se zagovarjati izvedljivih bremen, da se ognemo zadolževanju v slabi valuti. Vendar ne more zagovarjati brez zaslišanja prizadetih izdanih nezrelih osnutkov, ki propadajo drug za drugim, potem ko so brez potrebe prinesli nezadovoljstvo. Povišanje železniških tarifov je prineslo nov val draginje in s tem nove mezdne zahteve. Vsak povišek pride po ovinku nazaj na državo. Letošnji proračun je precej rednejši kot lanski, a bolje odkrito priznati deficit v naprej, kakor loviti se za praznimi upi. Vojnega deficita ne moremo plačati iz tekočega: To velja za Srbijo pred vsem, pa tudi za Prečanstvo, kjer povsod manjka na železnih cestah, mostih, cestah, pri invalidih, vdovah, na deficitnih nedolžnih pupilov in denarnih zavodov vsled vojnih posojil in valutnih diference. Najboljše je odkrito izračunati, koliko treba plačati in breme porazdeliti. Čisti računi, da ne bo medsebojne dolžitve o večjih bremenih! Za poravnano deficita bo treba poseči v narodno premoženje. Ne v formi premoženjske oddaje, ampak naše naravne zaklade treba angažirati, oz. še bolj izrabiti. Kredit v inostranstvu smo si pokvarili: treba vzpostaviti redno gospodarstvo s popolno kontrolo, drugič pa zlomiti s prakso, da ena vlada podira, kar je zgradila druga. Državne obveze, pa naj bodo še tako bridke, morajo biti nepreklicne. Vsak dan novi monopoli, to ne vabi k podjetnosti.

Kredit bodisi iz inozemstva, bodisi iz tuzemstva, vračljiv v tuji valuti, se mora dobiti na naše naravne zaklade. Pri tem nam ni treba dodajati, kako treba za vsako ceno pospeševati izvoz vsega, česar doma neobhodno ne rabimo, zavreti uvoz luksusa in na vso moč — če ne gre

drugače, pod varstvom zaščitne carine — dvigniti domačo produkcijo.

JDS je v marsičem že dosegla znatne uspehe: v carinarstvu gre na bolje, vinski produkcijski davek se je zaprečil, mesna trošarina odpade, linijska trošarina v Ljubljani tudi, obrtni davek se ne vpelje, davek na žarnice in razširjanje monopolov mora tudi pasti. JDS je pripravljena sodelovati in prevzeti odgovornost za težja bremena le, če so premišljena in znosna.

Napeli bomo vse moči, da rešimo stanovanjsko vprašanje.

Z garancijo obresti in drugimi pogodnostmi bo mogoče privabiti ali pa, če ne gre drugače, prisiliti privatni kapital, da gradi.

S tem bo rešen tudi

hišni posestnik

krivične kuratele, kamor ga je vojna potisnila.

Našemu kmetu

treba pred vsem cenene obleke, obutve, razsvetljave, orodij, gnojil in galice. Zavarovati ga je treba za starost in bolezen in mu v Kmetijski zbornici dati legalno zastopstvo. Predvsem pa mora država podpreti kmečke gospodarske organizacije.

Našemu obrtniku

ki tvori elito JDS, bomo veliko pomagali, če rešimo vprašanje osemurnega delavnika v malem obrtu. Potem ko smo vendar enkrat dosegli popolnitev ljubljanske trgovske zbornice s štajerci, treba preustrojiti zastareli volilni red zbornice. Aktivirati treba obrtne svete. Država mora podpreti surovinske in kreditne družbe. Obrtno nadaljevalno šolstvo naj prevzame država še v večji meri, da vsaj vzdržuje nadzorstvo in učne moči. Osnovno mojsternih blagajn za bolezen in starost treba olajšati z odpravo znane coklje, ki predpisuje za to kvalificirano večino.

Trgovcu

bo najbolj pomagano, če odstranimo ovire, ki mu zastavljajo pot. Razmere so že precej drugačne kakor lani. Konkurenca že pritiska in boljše regulira zlorabe kakor vse policijske odredbe. Treba nadaljevati od JDS započeto čiščenje nesolidnih elementov, ki duše solidno trgovino.

JDS skuša omiliti razredne in stanovske boje.

Sredi splošne demagogije

koraka JDS srednjo linijo izravnavo interesov. Površnim ljudem na vseh straneh to ni po godu. Gorje državi, kjer ni takih stank!

Kam bi zašla naša Jugoslavija, če bi med katoliki zavladal klerikalizem, ki bi nas gнал v verski spor s pravoslavnimi in muslimani, bi ki tiščal k tlom inteligenco, posebno učitelja in uradnika, kmeta pa stalno držal v duševni odvisnosti?

Kam bi prišli v agrarni Jugoslaviji pod diktaturo neznanne manjine industrijskega proletarijata? Sicer pa socialna demokracija zasleduje isti komunistični cilj. Marxov ideal na vladi je v Jugoslaviji nemogoč in socialistični vodje so ali nemožni v vladi ali pa ga morajo pustiti doma. O narodnih socialcih ne rečem nič: oni so demokrati, ki zamaš sugerirajo sebi in drugim, da so socialisti. Ne cepite glasov samo iz malkontentstva!

Kar se pa tiče agrarne struje, moramo reči, da edina stranka, ki se je za kmeta v tej državi resno zavzela, je bila JDS. V konstituenti ne pojde le za stanovske interese, ampak pojde za ustavo in upravo. Ne vem, če stanovsko geslo daje odgovor na vsa vprašanja, pred katerimi bodo stali novi poslanci. Odgovor pa daje demokratski program.

Naša stranka je bila na mestu, ko se je država ustanavljala, bila je na mestu, ko jo je bilo treba držati skupaj. Zdaj, ko se dela ustava, jo Jugoslavija še bolj potrebuje.

Preko vseh nezadovoljstev vendar nihče JDS ne more odreči dobre volje in čistih rok. Naj pade demagogija, naj živi ljubezen do edinstvene domovine in razum: Ako ta dva činitelja prodereta, bo pri volitvi zmaga JDS.

Kandidati JDS.

Ljubljana, 21. oktobra.

Izvrševalni odbor JDS. je imel danes dopoldne in popoldne sejo, v kateri je najprej poročal dr. Kramer o notranjem in zunanjem političnem položaju. Na to je očrtal dr. Žerjav glavne točke programa JDS. za volitve v ustavotvorno skupščino. Razvila se je obširna debata o taktiki stranke. Sklenilo se je, da JDS. pri volitvah v vseh treh okrožjih nastopi samostojno. Še ta mesec se bodo vršili shodi zaupnikov, in sicer posebej za mesto Ljubljano, za volilno okrožje kranjsko in za okrožje štajersko-prekmursko, kjer se bodo postavili kandidati. Izvrševalni odbor je sklenil zaupnikom predlagati kot nosilce list:

za Ljubljano dr. Ivana Tavčarja, za kranjsko okrožje dr. Gregorja Žerjava in

za okrožje štajersko-prekmursko dr. Vekoslava Kukovca.

Poslancem JDS. v narodnem predstavništvu se je izrekla zaupnica in zahvala za njihovo požrtvalno delovanje.

Naprednjaki, na noge!

JDS. je dolgo povsem mirno gledala, kako drugi žive od sadov njene dela. Njeni voditelji se uničijo za državo in za vse, ki se jim kaka krivica godi. Kadar se komu hoče kakih ugodnosti, se obrača na JDS. Kar se je za kmeta zgodilo, vse je izvedla JDS.

JDS. pa je do veljave spravilo kmetstvo gibanje videč v njem zdravo jedro. Sedaj so prišle volitve in odločilo se bo, kdo bo zastopal kmeta in obrtnika v ustavotvorni skupščini. Tu se čuje geslo: Kmet samokmeta!

To geslo je dobro jedro. Vendar treba paziti na to, da bode zastopnik res sposoben. Znati mora nekaj več, kakor orehe tretji in v oštariji zabavljati. N. pr. Roškar kot minister je bil smešna figura, ki je kmetu skemu ugledu strašno škodoval. Poverjenik Jan je tak nezmožen lenuh, da ga vse vleče za nos. On se v svojem uradu ne spozna. Skratka, tam ga imajo za „Pepčka“.

Glejmo, da se to ne zgodi vsej delegaciji Slovencev v Beogradu. Poslanec bodi kmeti zaupnik in njegov prijatelj. Najbolje je, da je kmet, če je zares zmožen. Žal, da je še takih mož zelo malo. Kandidati naši morajo biti kmeti, obrtniki, trgovci, pa tudi takozvani „dohtarjevi“ se ubraniti ne gre, ker pač znajo mnogo, kar drugim ne gre izpod rok. Če greš na sodnijo, vzameš za hujšo pravdo dohtarja, če se greš pritožiti zaradi davkov, vzameš v posvet človeka, ki te postave razume.

JDS. je postavila za vodjo liste na Kranjskem dr. Žerjava, ki je znan med kmetomskim prebivalstvom kot njegov prijatelj. Današnja „Domovina“ prinaša program JDS. za volitve. Dr. Žerjav je prvi, ki je našel toplo besedo za kmeta. Poleg tega pa je prvi, ki se je zavzel za obrtnike, ki jih uniči zloraba osemurnega delavnika. Glede trgovcev se je postavil dr. Žerjav na pravilno stališče, ki mora nanj vsak trgovec pristati.

Dr. Žerjav je odločen nasprotnik klerikalizma, ki se ga boji kot najresnejšega protivnika. Mi vsi vemo, da prva stvar, ki nam je je treba, je uničenje klerikalizma. Proti klerikalizmu nam treba sposobnih vodij, ki so kos klerikalnim farizejem. Pazimo, da ne ulovijo nepoučenih. Zato nam treba izvežbanih vodij.

Naloga JDS. je, da zbere v svoj volilni tabor vse prebivalstvo po de-

želi, ki res protiklerikalno čuti. Kdor sovraži klerikalizem, bo volil listo dr. Žerjava.

Poziv organizacijam in somišljenikom JDS.

V zmislu člena 35. ima vsaka stranka imenovati za vsako volišče po enega predstavnika liste in enega njegovega namestnika. Naloga tega predstavnika je, da kot član volilne komisije pazi na pravilen potek volitve in da pove vsakemu volilcu, katera je škrinja naše stranke.

Prosim, da se mi do 28. t. m. prijavijo iz vseh občin imena (ime, priimek, stan, bivališče) dveh volilcev vpisanih v volilni imenik občine, kojih enega bo JDS. nominirala za predsednika, drugega za njegovega namestnika. To je zelo važno, ker s tem dobi stranka osebo, ki opozarja volilce, obenem pa glas v volilni komisiji.

Ljubljana, 20. oktobra 1920.

Dr. Gregor Žerjav.

Gospodarstvo.

— Posledice rudarske stavke na Angleškem. Število brezposelnih je doseglo 2 milijona. V pristaniščih v južnem Walesu je nastopila stagnacija; 250.000 kovinarskih delavcev bo v kratkem brez dela. 70.000 namočencev tovarov za perilo v Manchesteru je neposredno pred odpustom. Svinčene tovarne v Leedsu so zaprte. Tovarne v Blackburnu so delo ustavile. Stavkovni fond rudarjev so baje zelo skromni; zadostujejo ponekod komaj za 14 dni, drugod za šest tednov. Listi poročajo, da vsled stavke cene vsemu blagu znatno padajo.

— Izenačenje kronskih dolgov med Avstrijo in Čehoslovaško. Na Dunaju se mudi posebna delegacija praškega finančnega ministrstva, ki ima namen z avstrijsko vlado določiti obliko, kateri naj avstrijski dolžniki plačajo dolg čehoslovaškim državljanom. Češka delegacija je predlagala, naj se izplačilo izvrši v avstrijskih rentah, avstrijski zastopniki pa zahtevajo izplačilo v neizgosisanih bankovcih avstro-ogrske banke. Na ta predlog češka delegacija ni mogla pristati in so se posvetovanja razbila. Avstrijci upajo na pomoč reparacijske komisije.

— Nova Amerika. Iz pisma iz Prizrena v Makedoniji povzemamo: V trgovini, v industriji, v obrti, v prometu, na poljih, povsod je prazno in pusto. Vse čaka podjetnih in marljivih rok. Naši ljudje bi storili boljše, da bi se izseljevali tu doli, kakor v Ameriko. Celi Prizren, ki ima približno 25.000 prebivalcev in v katerem je vsaki dan več ljudi, vojaštva, uradov itd., nima n. pr. niti ene kavarnice, nobene gostilne, ki bi človeku vsaj skromno postregla. Prilik za sigurno in plodonosno inventicijo kapitala je več kakor dovolj.

Politični pregled.

+ Načrt o razdelitvi Jugoslavije v različna administrativna telesa z ozirom na ekonomske, geografske in prometne prilike in brez ozira na plemenske ali zgodovinske granice bo izdelala posebna komisija, v katero so bili poklicani dr. Josip Rus, Toša Radivojevič Filip Lukas in Milovan Grba.

+ Jugoslovani v Ameriki in predsedniške volitve. Glavni organi ameriških Jugoslovenov objavljajo oklic dr. Ante Bianchinia, v katerem jih pozivlja, da naj zastavijo vse svoje moči za zmago demokratske stranke in Wilsonovih načel! V oklicu pravi: De-

mokratska stranka stoji v veliki borbi! In kaj naj storimo mi? Kdo nam je bil za časa vojne drug in prijatelj? Demokratska stranka! Kdo je bil na pariški konferenci pa še do danes naš odločen zagovornik? Wilson in ameriška demokracija! Kdo je prišel prvi v pomoč našim očetom, materam in otrokom v domovini, kdo je organiziral človekoljubno Hooverovo ekspedicijo, ki je utrla toliko solza v naši domovini! Ali ni bil to Woodrow Wilson? Mi, kakor podaniki Amerike in Jugoslovani ne smemo nikdar pozabiti tega, zato moramo v sklenjenih vrstah nastopiti za kandidata demokratske stranke, ki bo nadaljeval politiko v korist in obrambo malih narodov, ki bo naš zagovornik v jadranskem vprašanju, ki bo nosilec one poštene politike, ki si jo je zamislil, uveljavil in vodil njegov prednik Wilson! Naše meje, ekonomski razvitek Jugoslavije, konsolidacija v trgovini, industriji in prometu: vse to zahteva, da se zavzamemo za demokratsko stranko, da dosežemo trdno oporo v okrilju demokratske politike v Washingtonu. Republikanski kandidat je izjavil desintere svoje stranke — torej tudi bodoče vlade — za Evropo, ali vendar je obljubljal svojo podporo Italijanom iz čisto trgovskih in finančnih načel. Ze tu imamo Jugoslovani prvi in edini razlog, da se strnemo v eno vrsto, ki bo pomagala do zmage demokratski ideji in poštenu politiki Wilsona in njegovega naslednika.

+ Rusko-rumunska pogajanja. Bukareški „Progres“ javlja, da je rumunska vlada nujno posklicala v Bukarešt ministra za zunanje zadeve Take Jonescuja zaradi predstojećih pogajanj z Rusijo.

+ Stavka v Angliji. Angleški rudarji, ki so zaposleni v državnih in zasebnih podjetjih, so stopili radi meznega gibanja v štrajk. Dolgo časa so se vršila pogajanja med vlado in delavstvom, ki so predložili sicer svoje zahteve, na katere je vlada sicer pristala ali samo pod dvema pogojema in to, da se zahteve rudarjev predlože posebnemu razsodišču, kakor je bil to do sedaj običaj na Angleškem v vsakem sličnem socialnem pokretu, druga zahteva vlade je pa bila, da se socialnemu pokretu rudarjev ne da nikakih političnih obilježij, kakor so to hoteli levičarji. Pogajanja so se razbila in že prvi dan je stavkalo na Angleškem čez en milijon rudarjev. Posledica stavke se je pokazala takoj; velikanski obrati so morali ustaviti delo, tako da danes število brezdelnih delavcev že presega število stavkajočih rudarjev. Vlada je zavzela v štrajku energično stališče, ki ga je javila že tekom pogajanj. Izjavlja pa, da bo do skrajnosti znala varovati ugled državne uprave in pravice posameznikov. Pripravljena je vedno na pogajanja, ki morajo vsebovati le gnotno vprašanje, a nikakor se ne spuša v politične debate. Zadnji dogodki na Irskem, kjer so se stavkajočim pridružili tudi sin-fajnovci, so vlado še bolj utrdili v njenem stališču. Vlada je pripravljena za dolgotrajno borbo in nikakor neče popustiti; izdala je stroga navodila za prehrano in oskrbo prebivalstva. — Doslej je prišlo do par konfliktov med stavkajočimi in policijo, ali večjih nemirov ni bilo, ker je vlada pripravljena, varovati s skrajnimi sredstvi, državno avtoriteto.

Beleške.

b. Lepe reči! Naši klerikalci vpijejo kot zbesneli derviši na Beograd, češ, on je kriv, da smo izgubili Koroško! Brezvestni so bili klerikalci vedno, pa so tudi v koroškem vprašanju. Vso upravo na Koroškem je vršila slovenska deželna vlada, t. j. dr. Brejc s svojimi klerikalci in na Koroškem nihče ni smel nacionalno delati, ki ni hotel delati obenem tudi klerikalno. Sedaj je pa prišel iz Beograda oster odgovor na klerikalna natolčevanja! Beograjska vlada je odredila preiskavo o tem, kakó se je gospodarilo na Koroškem s cenejšo moko, ki bi se imela porabljati tam za aprovizacijo našega ljudstva, pa

se je izvažala — kakor je to poročal naš dosedanji delegat v plebiscitni komisiji, g. J. Jovanović — v Celovcu in Avstrijo, da so bili Nemci siti in da so potem lažje agitirali proti nam! Smo res radovedni, kako se bo ta stvar razvila in kako se bodo klerikalci branili! Preiskava naj bo stroga in vestna in krivce brez usmiljenja pred sodišče!

b. **Odpredne izkaznice odpravljene.** „Domoljub“ laže, da je doktor Žerjav izdal naredbu o odprednih izkaznicah. V resnici je to naredbu izdalo ministrstvo za prehrano odsek v Ljubljani. Res pa je nadalje to-le: centralna vlada je zahtevala vsled intervencije demokratičnih poslancev meseca aprila 1920, da se ta naredba razveljavi. Dr. Brejc in tovariši (tedaj sami klerikalci) so 27. aprila imeli sejo, kjer so se uprli ukaz centralne vlade in naredbu potrdili. Nato je začela velika borba od demokratične strani, dokler ni dr. Žerjav prišel ponovno v vlado. Sedaj so se gg. klerikalci udali in naredbu razveljavili.

b. **Nobenih kompromisov.** Pod tem zaglavjem piše „Kmetijski list“: „Domovina“ piše, kakor da bi obstojal kak gotov dogovor z JDS, glede skupnega postopanja pri bodočih volitvah. To je le želja gotovih ljudi v JDS. Na to neslanost odgovorjamo: „Domovina“ ni o gotovem dogovoru nikoli pisala, marveč je samo razmotrivala posledice znanega poziva SKS. naši in klerikalni stranki. Sicer pa svetujemo gg. okoli „Kmetijskega lista“, da v tej stvari raje molče.

Novosti.

* **Tudi v Zemunu** V zemunskem občinskem svetu je zastopnik tamošnjih Nemcev prečital protest proti temu, da Nemci nimajo volilne pravice za konstituanto. Župan je izjavil, da on ni merodajen v zadevi, ali da pošlje protest na merodajno mesto. Nemci dobro vedo, da imajo po mirovni pogodbi pravico zahtevati avstrijski državljani in vendar protestirajo. Ko oteče dveletni rok za zahtevo po avstrijskem državljanstvu, postati bodo že imeli volilno pravico pri nas tudi vsi Nemci, ki ostanejo naši državljani, dotlej pa naj ne protestirajo.

* **Administrativna razdelitev naše kraljevine.** Minister za konstituanto je odredil posebno komisijo, ki naj zbere potrebno gradivo ter izdela predlog o administrativni razdelitvi naše kraljevine z ozirom na prometno-gospodarske razmere in potrebe. V to komisijo so bili poklicani gg. dr. Jože Rus iz ministrstva za konstituanto, dr. Radičević, profesor iz Beograda ter dr. Milovan Grba in Filip Lukas, profesorja iz Zagreba.

* **Ljudska štetje v Jugoslaviji.** Kakor je že znano, se vrši dne 31. decembra letos v naši kraljevini popis prebivalstva in domače živine. To je prvo ljudsko štetje po svetovni vojni, ki nam bo podalo interesantne podatke o številu prebivalstva in o bogastvu naše države glede domače živine. Ministrstvo za socialno politiko je pripravilo ves potrebni material za ta posel, da se zamore štetje čim točneje izvršiti.

* **Nove uniforme za orožnike.** Ker se vedno pogostejše dogaja, da posamezniki, preoblečeni v orožniško uniformo vrše razbojništva in plenjenje, je ministrstvo za notranje stvari sporazumno z orožniškim poveljništvom odločilo, da se izdela komplicirana uniforma za orožnike.

* **Zborovanje ljubljanskih zaupnikov JDS.** se vrši dne 25. oktobra 1920. v zborovalni dvorani na magistratu ob 6. uri zvečer. Dnevni red:

1.) Poročilo o velitvah za ustavotvorno skupščino; 2.) postavitev kandidatov za Ljubljano; 3.) slučajnosti. Vstop je dovoljen le od društev in organizacij izvoljenim in vabljenim zaupnikom z legitimacijo.

* **Iz Zagorja nam poročajo:** Trboveljska premogokopna družba ima pri svojem rudokopu v Zagorju še vedno pretežno večino uradnikov Nemcev in nemčurjev. Mnogi izmed njih so pr-

znicali nemško zmago na Koroškem v sredo zvečer s sestankom v rudniški restavraciji, kjer so demonstrirali s hajlajem in popivanjem. Mnenja smo, da bi bila dolžnost poklicanih faktorjev trboveljske družbe, podučiti nemško uradništvo, da se ima na naši zemlji dostojno vesti. Državni nadzornik naj stvar preišče. Tudi zadeva Kifer še ni urejena. Zahtevamo pa, da se grajani nedostatki takoj odpravijo.

Izvrševalni odbor JDS. je sklenil 21. t. m. soglasno, da zaupnikom

predlaga kot prvega kandidata JDS.

in nosilca liste na Kranjskem na deželi

dr. Gregor-ja Žerjava,

na Stajerskem

dr. Vekoslava Kukovca.

* **Ruski begunci v Jugoslaviji.** Okoli 9000 ruskih beguncov, ki so bili nastanjeni po grških otokih, bo prišlo tekom tega meseca v našo državo ter jih bodo nastanili v notranjosti države. Prvi transport bo prišel dne 22. t. meseca.

* **Veliko zborovanje** sklicujeta Jugoslovanska Matica in mariborsko žensko društvo v petek 22. t. m. ob 20. uri v Narodnem domu. Posvetovali se bodo o prvi pomoči beguncem iz Koroške. Vabijo se vsa narodna društva in vse zavedne občine, da se udeležijo tega posvetovanja. Obenem se naprošajo vse družine, ki bi mogle dati učiteljstvu in uradništvu stanovanje in hrano vsaj za prvi čas, da to pri odboru društva prijavijo.

* **Trgovska fakulteta v Beogradu.** Z raznih gospodarskih strani se pojavlja zahteva, naj bi se v Beogradu ustanovila visoka trgovska šola, v činu fakultete, na kateri bi se pripravljali kandidati za šefe velikih trgovskih in industrijskih podjetij, bančnih zavodov in zavarovalnic, za konzularne uradnike, učitelje trgovskih šol in akademij itd. Beograjsko časopisje priznava, da je ideja ustanovitve take šole zelo važna, ker je to vprašanje bistvenega interesa za našo socialno in gospodarsko politiko.

* **Mizarska zadruga za Ljubljano in okolice** pozivlja vajece in pomočnike, da vložijo prošnje za pomažalsko preizkušnjo do 2. novembra 1920 v zadrugi pisarni v Ljubljani, Beethovnova ulica 10. (Palata trgovske in obrtne zbornice.) Na pozneje došle vloge se ne bo oziralo.

* **Pravilnik za prodajo sladkorja.** Sestavila se je posebna komisija, ki bo izdelala pravilnik za državno prodajo sladkorja. Komisija bo določila tudi monopolsko ceno za sladkor.

* **Podraženje zagrebških listov.** Zagrebški listi so vsled zvišanja cene papirja, električnemu toku in vsled zvečanih državnih dajatev sklenili, da zvišajo prodajno ceno listom. Zvišana cena, 2 kroni za posamezno številko, velja od 16. t. m. dalje.

* **Nemška pritožba.** Mariborski Nemci so vložili pri deželni vladi pritožbo radi znanih protinemških demonstracij. To je njihova pravica, ampak v pritožbi mariborski Nemci sami priznavajo, da so bili tudi pri medzavezniški razmejitveni komisiji in da so se tudi tam pritožili. To pa že ni več njihova pravica in skrajni čas bi že bil, navaditi naše Nemce vsaj najprimitivnejše korektnosti. Ako so oni naši državljani in nimajo namena poslužiti se opejske pra-

vice, potem smejo oni občeati samo z našimi oblastmi, vsako klicanje po tuji pomoči je nedopustno. Ako se pa hočejo tu Nemci polužiti opejske pravice in zahtevati avstrijsko državljanstvo, potem naj v duhu mirovne pogodbe čimprej zapustijo naše ozemlje. Naša država mora vsakakor sprevideti, da to nikakor ne gre, da bi se naši Nemci vedno pritoževali pri zaveznikih in vedno klicali te na pomoč — proti nam in naši državi!

v **SKS in JDS.** Z informirane strani se nam poroča: Početkom t. m. je „Samostojna kmetijska stranka“ izdala poziv na SLS in JDS, s katerim je tema strankama ponujala volilni kompromis. SLS je poziv zasmehovala, JDS pa je izjavila, da je pripravljena pogajati se. Pri pogajanjih se je izkazalo, da je kompromis nemogoč.

+ **Volilno gibanje v Bosni.** Iz Sarajeva javljajo, da je sklenjen definitivni sporazum med demokratično stranko, med seljaško organizacijo in muslimansko kmetiškimi strankami glede enotnega nastopa pri volitvah. Sporazum temelji na sledečih točkah: jedinstvo države in popolna izvedba agrarne reforme. Kar se tiče sporazuma s hrvatsko skupino „Obnove“, je isti dosežen v načelu, vendar bo Obnova nastopila v Hercegovini s svojo lastno kandidatsko listo, katere nosilec bi bil don Juraj Biankini. Danes se vrše zadnji dogovori med demokrati in „Obnovo“, kjer se bode formalno eventualni sporazum. — V bosanskem Nišegradu so sklicali radikalci velik volilni shod, na katerem je bil prijavljen kot glavni govornik vodja bosanskih radikalcev in sedanjí predsednik saraevske pokrajinske vlade dr. Šrškić. Ko je začel govoriti dr. Šrškić, so mu navzoči kmetje začeli staviti vprašanja o agrarni reformi, na katera je dr. Šrškić tako nesrečno odgovarjal, da so kmetje očitali radikalcem, da so jih izdali v vprašanju agrarne reforme, da je radikalna stranka organizacija begov. Razburjenje je bilo tako veliko, da so morali sklicatelji pobegniti s Šrškićem v občinsko hišo. Šrškić je moral na skrivaj zapustiti na avtomobilu Nišegrad. — Ogorčenje proti radikalcem je med kmetiškimi prebivalstvom splošno!

Razno.

× **Največji nemški parnik pogorel.** „Berliner Zeitung am Mittag“ poroča, da je 5. t. m. izbruhnil požar na parniku „Bismarck“, ki se nahaja v popravilu v hamburški ladjedelnici. Parnik je skoraj popolnoma pogorel. Bil je to baje največji parnik nasvetu; mel je 55.000 ton. „Bismarck“ se mora po določbi mirovne pogodbe izročiti.

× **Žrtve svetovne vojne.** V publikacijah „Društva za proučevanje socialnih posledic svetovne vojne“ v Kodanju objavlja Chr. Dohring razpravo, v kateri med drugim izvaža: V svetovni vojni je padlo na bojiščih okoli 10 milijonov evropskih vojakov. Če se upošteva še povečana umrljivost in zmanjšano število porodov, znašajo skupne zgube svetovne vojne 35 milijonov ljudi. Za izvenevropske države še niso znani vsi podatki, a skoraj gotovo je, da je padlo tudi tam nad 2 milijona ljudi, tako da znašajo skupne izgube svetovne vojne okroglo 40 milijonov ljudi. Poginilo je vsled vojne v Nemčiji 3 % prebivalcev, v Franciji 3.5 %. Četudi je Anglija izgubila izmed evropskih držav najmanj ljudi, znašajo njene izgube vendar 20-krat toliko, kolikor je izgubila Nemčija v vojni s Francozi leta 1870/71. Med vsemi državami največ žrtve je imela Srbija, absolutno in relativno, ker je izgubila 14.8 % vsega prebivalstva na fronti, z izgubami v zaledju vred pa eno tretjino svojih prebivalcev. A če se upoštevajo le moške žrtve, moramo ostrmeti nad številom srbskih izgub: poginili sta dve tretjini odraslih moških v najboljših letih!

× **Največja zbirka poštinih znamk.** Najbolj znani nabiralec poštinih znamk Philippe Renotiere v Parizu je zapustil največjo zbirko poštinih znamk celega sveta. Zbirka je sedaj last francoske države, ki jo namerava na javni dražbi prodati. Z neke strani se že ponuja za zbirko 15 milijonov frankov, a ponudba je bila odklonjena, ker se bo na dražbi dosegla mnogo večja vsota. Renotiere je zbiral znamke nad 50 let ter je vsako leto potrošil visoke zneske za izpopolnitev svoje zbirke. Izdal je za znamke nad 8 milijonov frankov. Kot največja historična rariteta te zbirke se smatra znamka za en cent iz British Guyana leta 1856, ki je sedaj baje unicum. Filatelistični krogi se zelo zanimajo za usodo te zbirke, ki slovi kot najpopolnejša na svetu.

× **Ljubezen ali denar.** Bivši francoski ministrski predsednik Clemenceau je odpotoval v Indijo. Pa tudi na tem potovanju on ni brez dela, on piše, pa ne kake politične memoarje, temveč — dramo za kinematograf. Drama se imenuje „Ljubezen ali denar“ in kakor trdi Clemenceau, bo drama zelo zanimiva.

× **Komunistični milijoni.** Na lionskem kolodvoru v Parizu sta bila aretirana dva Rusa, ki sta imela pri sebi 72 milijonov raznega imetja.

Najnovejše.

Ententa zahteva brez-pogojni umik iz Koroške.

Pariz, 21. oktobra. (Izv.) Veleposlaniška konferenca je na svoji včerajšnji seji vzela na znanje odgovor jugoslovanske vlade na noto zaveznikov. Pretehtala je njeno vsebino ter sklenila nove korake v Beogradu. Konferenca je mnenja, da se morajo jugoslovanske čete brezpogojno umakniti.

Pariz, 21. oktobra. Iz Beograda javljajo, da so jugoslovanske čete prišle z izpraznitvijo Koroške.

Beograd, 20. oktobra. V obveščenihih krogih trdijo, da bodo naše čete toliko časa ostale na Koroškem, dokler se ne izselijo vse naše administrativne oblasti in dokler se ne izprazni skladišča z živilo, ki se nahajajo v plebiscitni coni.

Pariz, 20. oktobra. „Temps“ piše: Postopanje entente, ki ga je uvedla proti Jugoslaviji po glasovanju na Koroškem, jasno dokazuje, da hočejo zavezniki uveljaviti mirovno pogodbo pri vseh signatarnih drža-

vah. Za Avstrijo tiči v tem gotovo jamstvo za rešenje vseh problemov, ki so nastali med donavsko republiko in med signatarnimi silami saint-germanske pogodbe.

Boji med Rusi in Poljaki prenehali.

Varšava, 20. okt. Poročilo poljskega generalnega štaba z dne 20. t. m.: 18. okt. o polnoči so se ustavile vojne operacije na vsej fronti. Crta premirja gre skozi Sluzk-Grabovo-Kapcewicze-Olowsk-Derewnijo; ti kraji so v naših rokah.

Moskva, 20. okt. Osrednji izvrševalni odbor je za 23. oktober sklican k izredni seji, da se ratificirata obe mirovni pogodbi s Poljsko in Finsko.

London, 21. okt. Iz Carigrada poročajo, da je general Wrangel s svojo armado vnovič dosegel pomenljiv uspeh o priliki bojev ob Spodnjem Dnjestrju. Njegova armada je popolnoma razpršila močan napadalni oddelek rdeče vojske. Wrangel je ujel 10.000 Rusov in zaplenil 27 topov.

Priprave na meščansko vojno v Italiji.

Rim, 21. oktobra. (Izvirno). Poluradno je na borzi oznanjeno, da se je vlada odločila zatreti nemire v državi in ostro nastopiti proti boljševiški propagandi, „Avanti“ svetuje somišljenikom, naj se mase pripravijo na odločilni spopad. V Pulju in v Cozenci stavka vse delavstvo zaradi mezdniht zahtev. V Napolju in Firenci so pri aretiranih boljševiških vodjih našli orožje in revolucionarne letake.

Rim, 20. okt. „Epoca“ javlja iz Neapolja: Policija je izvršila v stanovanjih 30 anarhistov hišno preiskavo in zaplenila v več jezikih natisnjene komunistične propagandne letake. Zaprla je več anarhistov. Inozemski komunisti so dobili izgon-ska povelja, zlasti ruski in madžarski anarhisti, ki nimajo potnih listov.

Basel, 21. oktobra. (Izvirno). Italijansko liberalno časopisje je otvorilo ostro kampanjo proti Giolittiju. „Secolo“ in mnogi rimski listi pišejo, da zahteva položaj v deželi energično roko in da Giolitti ni več kos svoji nalogi. Spominjajo se Nittije-vih besed, ko se je moral umakniti: „V dveh mesecih vladanja se bo Giolitti postal za 10 let“.

Jadranska konferenca odgodena preko konstituante?

Beograd, 21. oktobra. (Izvirno). Naša včerajšnja informacija, da je smatrali jadransko konferenco za odgodeno, se potrjuje. Politični krogi sodijo, da se bodo pogajanja z Ita-

lijo mogla pričeti še le po sestanku naše ustavotvorne skupščine. Glavna vzroka odgoditve sta dva: predvsem je postala situacija z Italijo taka, da je vsa pozornost rimske vlade sedaj posvečena notranjim dogodkom, pri naši vladi pa se vedno bolj uveljavlja spoznanje, da je reševanje jadranskega problema brez avtoritete parlamenta odnosno ustavotvorne skupščine politično skoraj nemogoče. Tozadevni protest JDS. je napravil v vseh političnih krogih trajen vtis.

Pred rudarsko stavko v Jugoslaviji.

Ljubljana, 21. oktobra. Ze dalj časa se vrši med rudarji v Jugoslaviji mezdno gibanje, v katerem se kosajo v sedanjih volilni dobi razne stranke, katera bo postavila višje zahteve ter se tako izkazala kot najboljša zaščitnica rudarskih interesov. Tokrat se na Slovenskem tudi klerikalci prav pridno udeležujejo te volilne tekme ter jim je celo uspelo, pustiti oficijelno socialno demokracijo daleč za seboj. Končno so pa vse premagali komunisti, ki so v trboveljskih rudnikih postavili zahtevo, da se naj zvišajo mezde povprečno za 132 %, redni nabavni prispevek pa za 100 %. Včeraj so se vršila pri deželni vladi pogajanja, ki so se razbila. Deželna vlada sklicuje sedaj v zadregi nekako poravnalno komisijo. Zastopniki posameznih strank pa zahtevajo definitivnega odgovora tekom 48 ur ter pretijo, da bo sicer izbruhnil štrajk. Povišanje mezd in prispevkov naj bi veljalo s 1. novembrom.

Tudi na Hrvatskem so zahtevali rudarji v rudnikih, ki nimajo lastne aprovizacije, zvišanje mezd od 58 na 98 K, v rudnikih z lastno aprovizacijo po znižanih cenah pa od 54 na 86 K. Na Hrvatskem se podjetniki še niso izjavili.

Leto za letom.

Češki listi poročajo o pripravah za 28. oktober. Dan svobode! Lansko leto so ga slavili Čehi z vsemi svečanostmi, ki naj bi pokazale pomen tega dneva za češko zgodovino. Na predvečer je bila svečana panihida v spomin vsem onim, ki so padli za svobodo domovine. Dan 28. oktobra je bil proglašen za naroden in državni praznik. Po vseh občinah so bile proslave.

Tudi mi smo lansko leto slavili obletnico svoje svobode. Bili bi skoraj na to pozabili. Ko je „Mariborski odbor“ razposlal svoj oklic za proslavo 28ega oktobra, je nastala tiskarska stavka in bil je skoraj nemogoče obvestiti vso našo javnost o načrtih in pripravah, ki so jih imeli v Mariboru. Hektografi in pisalni stroji so le deloma mogli nadomestiti dnevni tisk. Poslali smo pozive na vsa narodna društva. Naš namen je bil, da se zbere na ta dan velik „dar svobode“, ki bi bil namenjen neodrešeni domovini. Dan 28ega oktobra, ko je propadla stara država, se nam je zdel najprimernejši, da se spomnimo onih, ki niso odrešeni. Brez

časopisja si je bilo nemogoče misliti na uspeh, ki bi pokazal, da se zavemo svojih dolžnosti do neodrešenih krajev. V Jugoslaviji je izhajal takrat edini slovenski list „Murska Straža“ — v Radgoni. V Radgoni je bila namreč naša uprava, stavci pa so po svoji organizaciji spadali v Nemško Avstrijo, zato v Radgoni ni bilo tiskarske stavke. Dogovorili smo se torej z uredništvom „Murske Straže“, da izdamo za „Dan svobode“ posebno izdajo. Peljal sem se iz Maribora v Radgono, da uredim, kar je bilo potrebno. Bila je že noč, ko je naš vlak zavil pri Špilju preko Mure in je vozil skozi neznane nemške in ponemčene kraje. Bilo je hladno. Ljudje v vagonu so govorili deloma nemško, med njimi je bilo precej tihotancev. Radgoni je lezel vlak od postaje do postaje. Okoli devete ure zvečer smo bili v Radgoni. Mislim, da me bo čakal na kolodvoru urednik „Murske Straže“, da bi še ta večer vse pripravila za list. Ni bilo nikogar. Na kolodvoru so bili naši stražniki. Povedali so mi, kje je uredništvo in sem se odpeljal po široki cesti v mesto. Ulice so bile prazne, slabo razsvetljene. Uredništvo je bilo zaprto. Odšel sem naprej, pogledal sem v par gostilen, da bi našel kake znanke. Bili so sami tuji obrazi. Prišel sem do Mure. Vkljub neprijetnemu no, ložaju sem bil dobre volje. Saj sem hodil po naših starih slovenskih tleh. Obstal sem na mostu in sem pomislil na vse, kar smo doživeli, da smo zopet tu na svojem. Preko mosta je hitel naš vojak. Da, tu smo in ostanemo! Na drugi strani mostu je stal stražnik. Vprašal sem ga, kje se shajajo Slovenci in mi je svetoval, naj grem v uradniško menzo. Stopal sem po strmi cesti nad Muro. Bilo je temno, skoraj neprijetno. Tam onstran Mure se je kazala dremajoča Radgona, nad cesto se je dvigal gozd. Prišel sem do par hiš: v eni je svetila luč. Odšel sem po lesenih stopnicah navzgor. Zdelo se mi je nemogoče, da bi bila tu uradniška menza. Bila je tam mala gostilna in v njej nekaj kmetijskih ljudi. Našel sem nekega poštnega uradnika in z njim sva odšla v Zgornjo Radgono, iskat urednika „Murske Straže“. Našla sva ga in vrnili smo se vsi trije nazaj v Radgono, da pripravimo vse za prihodnji dan.

Drugi dan smo bili zgodaj v uredništvu. „Murska Straža“ se je tiskala v stari nemški tiskarni, v nji je bilo dvoje slovenskih stavcev, ki sta se potrudila, da je bilo delo čim prej gotovo. Tiskali smo 8000 izvodov, kar je dalo precej dela. Popoldne sem si ogledal našo Radgono. Lepo starinsko mesto, s svojimi zanimivimi, stariimi zgradbami, cerkvami, hišicami itd., nas spominja vseh podobnih mest ob vzhodni naši meji. Spominjala me je na Varaždin. Poznajo se še sledovi jarka, ko je Mura obdajala mesto od severne strani. Tam so še ostanki trdnjave, ki nosi ime „Tabor“. Na napisih je velika večina imen slovenskega izvora. Povsod so sledovi starega slovenskega življenja. Ljubko mesto, polno spominov. Na trgu je še stal podstavek spomenika Jožefa II., ki so ga bili naši vojaki podrli. Hotel sem si

na pokopališču ogledati grobove onih naših vojakov, ki so leta 1918. t. padli za Jugoslavijo, a ni bilo časa. Gospod Borč mu je pravil, da so grobovi skoraj pozabljeni. Mislim sem, da pride čas, ko postavimo nanje spomenik.

Delo v uredništvu je bilo popoldne končano in trčili smo si pri dobrem radgonskem vinu na to, da bi drugo obletnico svobode praznovali bolj srečni in zadovoljni. Zvečer sem se odpeljal nazaj v Maribor. Teden na to smo slavili „dan svobode“. Bili so to lepi, nepozabljivi dnevi v Mariboru.

In letos? Radgona je danes v nemških rokah: umaknili smo se nazaj preko Mure. Koroška, ki o nji lani nismo dvomili, da bo gotovo naša, je danes v nemški posesti. Naše Primorje, ki smo lani zanj manifestirali z „darom svobode“, se pripravlja na težke dni.

Kako kos za kosom gine, to povest je domovine, od nikogar spoštovane vsemu svetu nepoznane.

Se teden dni je do dneva svobode. Čehi so letos organizirali proslavo tako, da jo bo čutila zadnja češka vas. Pri nas doslej nismo premišljali o tem. Vsi stojimo presenečeni od težke bo-lesti, ki ji je ime: naša Koroška. Ob takih časih slavlje ni mogoče. A tega tudi ni treba. Treba je dela in pomoči za one, ki trpe zaradi nas. Po naših krajih se pojavljajo koroški begunci. Marsikateri naš človek bo prisiljen, zapustiti lepo Koroško in oditi v Jugoslavijo. Naša sveta dolžnost je, da jim pomagamo. Zato bi bilo primerno, da se letošnji „dan svobode“ posveti Koroški.

Rekli smo lani, da bomo leto za letom praznovali ta dan, da ne pozabimo, kako težko je bila odkupljena naša svoboda. Mislimo, da bomo leto za letom srečnejši in zadovoljnejši. Toda letošnje leto je slabše od lanskega. Mogoče bomo pri tem spoznali svoje napake in uvideli, da bo treba še mnogo dela in boja, predno bo Jugoslavija, tako vsa lepa in srečna, kakor smo si jo predstavljali na dan 28. oktobra 1918.

Mislimo torej, da bi bilo primerno, da se letošnji 28. oktober proslavi z javnimi zbirkami za koroške begunce. Mi želimo, da bi naš narod na Koroškem ne zapuščal svojih domov in skušal vzdržati na svojih rodni tleh, za one pa, ki bi bili sicer gospodarsko uničeni, je treba, da poskrbimo in jim priskočimo v prvi sili na pomoč. Lanski „dar svobode“ je znašal okoli sto-osemdeset tisoč kron, letos bi mogli zbrati več — to bi bil odgovor na našo koroško bolelost.

Dr. I. L.

Času primerno čtivo je vsekakor pravkar izšla brošura „Tatu že imamo!“. Stane samo 3 K, s poštnino 4 20 vin. Dobiva se v upravi „Domovine“, Sodna ulica št. 6.

Iščem dva čevljarska delavca s popolno oskrbo za takoj. Matija Bukovec čevljar, Selo, Cvetkovič pri Jaski. (22)

Pisalni stroji Remington se dobijo pri A. K. Kregar, Ljubljana, Sv. Petra cesta 21-23. Zahtevajte ponudbo. 4286

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA V LJUBLJANI

Štritarjeva ulica št. 2. Podružnice v Splitu, Trstu, Celovcu, Sarajevu, Gorici, Celju, Mariboru in Borovljah; bančna ekspozitura v Ptuj.

Delniška glavica in rezerva okrog **K 50,000.000** —
Telefon št. 261.

Sprejema vloge na knjižice in tekoči račun proti ugodnemu obrestovanju.

Kupuje in prodaja vse vrste vrednostnih papirjev, — valut in dovoljuje vsakovrstne kredite. — Brzjavni naslov: „Banka“.

Delniška glavica: **K 30,000.000**

Jadranska banka :: Podružnica Ljubljana

Rezerva okrog **K 10,000.000**

Centrala: Trst. Podružnice: Beograd, Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Maribor, Metkovič, Opatija, Split, Sarajevo, Šibenik, Zadar, Ekspozitura Kranj.

Sprejema: Vloge na knjižice. — Vloge na tekoči in žiro-račun proti najugodnejšemu obrestovanju. — Rentni davek plača banka iz svojega.

Kupuje in prodaja: Devize, valute, vrednostne papirje itd.

Eskontira: Menice, devize, vrednostne papirje itd. Izdaja: Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

Daje predjume: na vrednostne papirje in na blago, ležeče v javnih skladiščih. Daje trgovaške kredite pod najugodnejšimi pogoji.

Prevzema: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov: **Jadranska.**

Telefon št. 257.